

Twintigste Hoofdstuk.

Te Aardenburg.

Ware 't dag geweest, dan zouden onze reizigers reeds van aan de grens den toren van Aardenburgs St. Bavo, den hoogsten in 't land van Cadzand, hebben gezien.

Die toren behoort bij een der schoonste bedehuizen van Nederland, een tempel, veel te ruim voor de protestanten van 't ingekrompen stadje, en daarom afgescheiden in een gebruikte preek- en een ongebruikte wandelkerk.

Maar die wandelkerk kon in de roerige dagen der Belgische vluchtelingen uitnemende diensten bewijzen.

Reeds vóór de groote stroom van opgejaagde lieden aangolfde, waren dames in de wandelkerk ijverig aan 't naaien van stroozakken, die met stroo opgevuld als bedden dienst zouden doen. Dr. J. N. Pattist, regeerings commissaris voor de vluchtelingen, vertelt daarvan: „Hoe spoedig waren ze noodig! Antwerpen viel en nu begonnen een paar dagen om nooit te vergeten. Het stroomde niet menschen; maar het was een lawine. Van alle zijden kwamen ze, met de tram uit Brugge, met de tram uit Maldegem, door zijwegen en

langs hoofdwegen, te voet, met rijtuigen, met karren, met hondenkarren, een onafzienbare, nooit eindigende reeks van menschen, een reusachtige volksverhuizing.

Grijsaards en pasgeboren kinderen, oude gebogen vrouwen en jonge meisjes, heeren en kleine luiden, het stroomde maar en bleef stroomen van den vroegen morgen tot den laten avond; zusters kwamen aan met de aan hun zorg toevertrouwde weezen, kloosterbroeders in bruine pijen op open karren. Ik zag een pastoor langs den grooten weg van Maldegem naar Aardenburg komen in een hondenkar. En al spoedig waren alle openbare gebouwen in Aardenburg gevuld met arme berooide vluchtelingen, de Roomsche Katholieke jongens- en meisjesschool, het Bondslokaal, de Protestantsche Bewaarschool, de Doopsgezinde kerk, het Evangelisatielokaal, de Openbare School, het Schoolhuis, de loodsen van de gasfabriek, onze groote voorkerk en enkele pakhuizen en stallen.

Zoo hadden wij in onze kleine gemeente bijna een paar duizend behoeftige vluchtelingen, een even groot aantal als het zielen aantal der plaats.

En het aantal Belgen, dat tegen betaling en ook wel uit liefde, bij de burgerij opgenomen werd, was nog veel grooter. Een ieder was met koortsachtigen ijver in de weer. De oude Stint-Bavo was het centrum. In de consistorie was een aantal Aardenburgsche jonge meisjes aan het boterhammen snijden en smeren, altijd maar door, altijd maar door... Boodschappers gingen naar de boeren om stroo... want wat beteekenden die arme honderdvijftig stroozakken, die wij gemaakt hadden bij zulk een stroom van menschen?"

„Laat gingen wij te bed en vroeg waren wij er weer uit, maar we hadden dan ook de voldoening, dat in Aardenburg geen vluchteling onder den blooten hemel moest

doorbrengen of zonder eten moest gaan slapen.

Reeds na een paar dagen kwamen de auto's van Hare Majesteit en brachten een voorraad dekens en ondergoed, die zeer, zeer welkom was. Spoedig hielp ook het Steuncomité uit Amsterdam met kleeding, deksel en geld.

Uit Engeland kwamen voedings- en genotmiddelen en kleeën . . . de laatste helaas, vaak voor het doel, waarvoor zij bestemd waren, onbruikbaar.

't Was een wonderlijk gezicht, die stille voorkerk vol vluchtelingen. In lange rijen lagen ze daar op het stroo, flink gedekt met de gezonden dekens, familie naast familie.

De huisschilders van Aardenburg hadden hun plaktafelen geleend en daarop of daaronder lagen de medegenomen of gekregen kleedingstukken, in groote doeken geknoopt. 's Avonds te acht uur moest men slapen gaan. Een viertal keukenlichten, opgehangen aan de dikke zuilen, wierpen dan een zwak schijnsel over de slapers, meer de mensche-lijke gestalten doen vermoedend, dan ze scherp afteeknend."

Maar toen de familie Moerman over de grens kwam, was het November, en de meeste vluchtelingen hadden Aardenburg weer verlaten, waren naar Engeland getrokken of naar België teruggekeerd. Toch bleef de voorkerk nog in gebruik voor de overigen.

Het karretje reed de kleine stad binnen. Hoe stil was het hier!

De koerier, die van alle toestanden langs de grens op de hoogte scheen, verwees den voerman naar de woning van den heer Pattist, regeerings-commissaris. Zelf stapte hij af en gunde zich den tijd niet naar Moerman's dankbetuigingen te luisteren.

De voerman reed door en hield weldra stil voor een groote woning.

„Hier moet ge zijn,” zei hij. „Zal ik bellen?”

„Ja,” antwoordde Moerman. „'t Is toch erg, dat we nu als bedelaars om hulp moeten vragen.”

De dominee was thuis en kwam dadelijk naar voren. Moerman vertelde in welke omstandigheden hij verkeerde.

„O, we zullen u hier wel onder dak brengen,” verzekerde hem de heer Pattist. „Rijdt naar de kerk, ik ben er ook dadelijk.”

Eenige minuten later was 't gezelschap in den ouden tempel. De voerman kreeg zijn loon en keerde terug.

Dr. Pattist verscheen onmiddellijk en zocht voor 't gezin een afgeschoten hoekje, waar het als in een eigen kamertje was.

„Zijt ge nat?” vroeg hij.

„Mijn vrouw is in 't kanaal gevallen,” antwoordde Moerman.

„Dan moet ze dadelijk droge kleeën aantrekken. Kom maar mee!”

In een zijbeuk van de preekkerk was 't kleeënmagazijn en de boerin mocht er haar gading uitzoeken.

De vriendelijke predikant zorgde ook voor voedsel en drank, sprak een bemoedigend woordje, en ging pas heen, toen hij er zich van verzekerd had dat aan de nieuwe gasten niets meer ontbrak.

„God zij geloofd, dat we nu hier zijn,” sprak vrouw Moerman dankbaar.

„Alles verloren . . .” Zij, de boerin, die tevreden geleefd had op de hoeve te Roozebeke en niemand benijdde, lag nu als zwerveling in Aardenburgs kerk en toch dankte ze God.

Allen waren vermoeid . . . De andere vluchtelingen
Een vlaamsch gezin in oorlogstijd.

lieten hen met rust. En spoedig was de familie Moerman in slaap, zoo vast, als had de oorlog hen niet van 't geliefde erf verjaagd.

Den volgenden morgen wandelde Moerman 't stadje eens door. Voor een winkel zag hij lijsten liggen met de namen der in Nederland geïnterneerde Belgische soldaten.

Die moest hij hebben! O, wat smachtte hij naar nieuws van zijn broeder!

De boer kocht de lijsten. Hij merkte, dat de soldaten naar hun regiment vermeld stonden. Zoo werd 't zoeken gemakkelijk. Zijn vinger gleed langs de rijen....

„Hier, hier,” juichte hij.

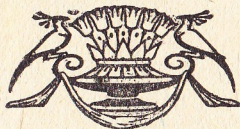
Eerst vertrouwde hij zijn eigen oogen niet....

Maar 't stond er toch duidelijk.... Moerman....

Zijn broer was veilig in Holland en wellicht hadden vrouw en kinderen hem reeds gevonden.

De man snelde naar de kerk terug en opgetogen vertelde hij het goede nieuws aan zijn vrouw en tante Louise.

„En nu ga ik hem dadelijk een brief schrijven,” zei hij.
„Misschien komen we nog allen te samen.”

EEN VLAAMSCH GEZIN IN OORLOGSTIJD

DOOR A. HANS

ALKMAAR. GEBR. KLUITMAN